

Kimlik ve Kùltürlerarası Etkileşim: "The Visitor" Filmine Sosyolojik Bir Bakış

Zehra AĞIRMAN¹

Öz

Farklı kimliklerin tanınması ve kültürel farklara hoşgörölü bir biçimde yaklaşılmasını talep eden azınlık gruplarının varlığı, çok uluslu devletlerin birlikte yaşama problemine yönelik çeşitli politikalar geliştirmesine neden olmuştur. Belli ülkeler birlikte yaşamayı ve farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmayı hedefleyen çokkültürcü politikalar geliştirirken Amerika gibi ülkeler devlet politikalarını çokkültürcü bir modele dayandırmak yerine farklılıkları kendi içerisinde eritip kendisine özgü tek bir kültür oluşturmaya çalışmıştır. Bu anlamda Amerika'nın çokkültürlü ancak çokkültürcü olmadığını söylemek mümkündür.

Bu makalede, 2007 Amerikan yapımı olan ve Thomas McCarthy'nin yönetmenliğini üstlendiği "The Visitor" filmi söylem analizi bağlamında değerlendirilecektir. Film, Walter Vale adlı Amerikalı profesörün, Suriyeli göçmen Tarek ve Senegalli kız arkadaşı Zainab ile tesadüfen karşılaşması sonucu gelişen olayları konu almaktadır. Ayrıca 11 Eylül saldırılarının ardından Amerikan halkının aldığı derin güvenlik önlemlerini ve karşılaştığı her farklı kimliği kendisinin radikal ötekisi olan terörist kimliği ile eşleştirmişini ele alırken; bu saldırılar sonrasında ortaya çıkan farklı etnik grup ve farklı kültürler arasındaki pozitif etkileşimleri ve göçmenlik deneyimlerini de gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak film, kültürel karşılaşmaların karmaşıklığını ve bu süreçte müziğin oynadığı rolü anlatarak, ayrılıkların ve farklılaşmaların birer zenginlik biçiminde hissedilmesi gerektiği mesajını okuyucuya iletmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kùltürlerarası Etkileşim, Göçmenlik, ABD, The Visitor Filmi.

¹ Doktora Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, ORCID: [0000-0001-8529-2820](https://orcid.org/0000-0001-8529-2820).

Identity and Intercultural Interaction: A Sociological View of the Movie "The Visitor"

Abstract

The existence of minority groups demanding the recognition of different identities and a tolerant approach to cultural differences has caused multinational states to develop various policies towards the problem of coexistence. While certain countries have developed multiculturalist policies that aim to live together and tolerate differences, countries such as America have tried to melt differences within themselves and create a single culture of their own, rather than basing their state policies on a multiculturalist model. In this sense, it is possible to say that America is multicultural but not multiculturalist.

In this article, the 2007 American film "The Visitor", directed by Thomas McCarthy, will be evaluated in the context of discourse analysis. The film is about the events that occur as a result of the chance encounter of an American professor named Walter Vale with Syrian immigrant Tarek and his Senegalese girlfriend Zainab. In addition, while discussing the deep security measures taken by the American people after the September 11 attacks and the way they equate every different identity they encounter with their radical other, the terrorist identity; It also reveals the positive interactions and immigration experiences between different ethnic groups and different cultures that emerged after these attacks. As a result, the film conveys to the reader the message that separations and differentiations should be felt as richness by explaining the complexity of cultural encounters and the role of music in this process.

Keywords: Identity, Intercultural Interaction, Immigration, USA, The Visitor Film.

Extended Abstract

This study addresses the concept of identity in a multidimensional way. Identity has been examined from different perspectives in social sciences and is generally defined in relation to the concept of "other". The Other serves as a reference point for the excluded or different to define an identity. Identity is shaped in social relations and is usually based on national, cultural or ethnic foundations.

According to Bauman, identity and belonging are not strictly determined and are the subject of constant debate. Decisions and steps play an important role in identity formation. However, concepts such as identity and national identity are actually artificial and emerge under the pressure of the modern state. National identity distinguishes between "us" and "them," although it is often based on region, culture, or ethnicity.

Immigration is a complex example of cultural interaction. While immigrants are forced to integrate into new societies, they also reshape their own identities. This process is both full of difficulties and strengthens social harmony. Additionally, globalization facilitates the spread of cultural exchanges and interactions. American mass culture and world politics are

an example of cultural dominance and tend to assimilate different cultures. However, this process can also occur while preserving cultural diversity.

In this study, an analysis is presented on the importance of music and cultural interaction in the context of the movie "The Visitor". It is emphasized in the text that music is a universal language that facilitates communication and cultural exchange between people. It has also been stated that music can increase understanding between different cultures and encourage people to accept differences. In the film, it is conveyed in the context of identity and cultural interaction that the main characters, Walter and Tarek, came together through music and formed a strong friendship, and this friendship changed Walter's life in a positive way. The fact that Tarek is Syrian and that the USA took strict security measures for people coming from the Middle East after September 11 were considered as one of the important points in the film. The discrimination and arrest incident experienced by Tarek points to cultural conflict and human rights issues among the characters in the film.

In the study, it is explained that the term "stranger" is a concept that creates a feeling of exclusion between groups, but actually shapes group dynamics in the context of the relationship established with the group. The stranger is a figure who exists both inside and outside and plays an important role in mutual relations. Through Tarek's story, the experiences of immigration and people from different cultures are conveyed. It is underlined that especially in the post-September 11 period, the USA took strict security measures for those coming from the Middle East and how this affected the perception of foreigners. While strangers are often perceived as unpredictable and worrying, lack of knowledge, prejudices and stereotypes often underlie the fear of them. This is a situation that can be overcome by increasing cultural understanding and developing empathy.

Additionally, the importance of the relationship between multiculturalism and human rights was emphasized. Human rights are universal, but it has been stated that a balance must be established with the sovereign rights of nation-states and cultural autonomy. Achieving the balance between multiculturalism and human rights plays a critical role in the formation of a democratic and inclusive society.

Tarek's girlfriend, Zainab, is also a freed illegal Senegalese immigrant and trades in jewelry. This situation is reminiscent of Georg Simmel's concept of "stranger". According to Simmel, the foreigner has a privileged status in a new society and is often engaged in trade. Zainab's being a foreigner, not owning land, and her mobility allow her to be a center of trade.

Tarek, one of the main characters of the film, emphasizes his passion for music and his love for people. However, he faces difficulties due to his immigration experience. With Tarek's deportation, family ties and dreams are destroyed. When Walter goes to see Tarek for the last time, he calls out the injustice and rebels against the system. At the end of the movie, Walter realizes Tarek's dream and fights against the unfair system. This is the collective rebellion of Tarek, Mouna and other immigrants and is an expression of social transformation. Immigration has profound effects not only on individual tragedies, but on the future of entire societies and humanity.

In conclusion, the film "The Visitor" examines the effects of intercultural interactions on individuals' identities. It deals with the conflict between national identity and cultural differences through immigration experiences and the atmosphere of the post-9/11 period. While the film criticizes issues such as cultural flows and the formation of cultural sovereignty, it emphasizes the importance of cultural diversity and the struggle for human rights. While music is highlighted as a force that unites different cultures, themes such as discrimination and prejudice are also addressed. As a result, the film raises social awareness, draws attention to the importance of cultural diversity and encourages sensitivity to human rights.

Giriş

Sinema, her ne kadar eğlence ve boş vakitleri değerlendirme işlevine sahip olsa da aynı zamanda görsel ve işitsel teknik unsurlar aracılığıyla toplumları ve onların kültürlerini yansıtan bir ayna görevi de görmektedir. Sinema bir anlamda ortaya koyduğu imgeler ile “toplumsalın aynası” olmaktadır. Bu anlamda, eğlence üreten salt bir araç değil, aynı zamanda izleyicilerde toplumsal farkındalık ve empati gelişimi sağlaması açısından derinlemesine düşünce ve toplumsal konular üzerine refleksiyon imkânı da sunan bir sanattır.

Sinema, 1990’lı yılları itibariyle toplumların kültürlerinin taşıyıcılığını yapmaya imkân sunan ideolojik bir araç olarak da görülmüştür. Diğer bir deyişle, bu araç, özellikle Batı toplumlarında kimi zaman kültür üretimini sağlayan, kültürel bir hegemonya oluşturmayı hedefleyen bir araç görevi görmüştür. Bu araç, ayrıca kişilerin duygularıyla bir bağ kurmakta ve hâlihazırdaki bir olayı iktidar sahipleri tarafından olumlu veyahut olumsuz bir biçimde seyirciye aktarmayı hedefleyen bir propaganda aygıtı olarak da görülmüştür.

11 Eylül 2001 tarihinde Amerika’da gerçekleşen Amerika’nın ekonomik ve askeri gücünü sembolize eden Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a yönelik terör saldırıları tüm dünyayı önemli ölçüde etkilemiş ve saldırılar sonrası ABD’nin tüm ülkelere yönelik çeşitli güvenlik önlemleri aldığı bir dönem olmuştur. ABD saldırılarla ilişkili olduğunu düşündüğü ülkelere askeri müdahale başlatmıştır. Saldırıların arkasındaki isim olduğu iddia edilen Usame Bin Ladin’in Afganistan’da ikamet etmesi, Afganistan’ı ABD’nin ilk hedefi haline getirmiştir. 11 Eylül saldırısı sonrasında özellikle Ortadoğu’dan gelen göçmenler, ABD’nin ulusal bütünlüğünü, ulusal güvenliğini ve aynı şekilde ulusal egemenliğini bozacağı düşüncesiyle bir tehdit olarak algılanmıştır ve bu sebeple çeşitli güvenlik önlemleri alınmıştır (Doğan, 2023: 1). Araştırmada ele alınan *The Visitor* (2007) filmi gibi *The Reluctant Fundamentalist* (2012) ve *The Terminal* (2004) filmleri de benzer temaları işleyen filmler olmaktadır. Söz konusu filmler, Amerika’ya göç eden göçmenlerin yeni bir ülkede karşılaştıkları zorluklar, kimlik arayışları ve kültürel uyum süreçlerinin yanı sıra 11 Eylül saldırıları sonrası alınan güvenlik önlemleri karşısında yaşadıkları zorlukları ele almaktadır. Bu filmlerin zıttı bir biçimde ABD’nin Hollywood sinemasının ideolojik kurgularla toplumsal bir bilinç yaratmaya çalıştığı sinemalara ise *The Searchers* (1956), *Malcolm X* (1992), *Goodbye Bafana* (2007), *The Revenant* (2016) gibi ırkçılık temalı filmler örnek olarak verilebilir. Bu filmlerde ise ortak bir tema olarak “biz” ve “öteki” kurgusu yaratılmaya çalışılır; siyahların kötü özelliklere sahip olup beyazların iyi özelliklere sahip olduğu bir algı oluşturulur (Şan & Yıldırım, 2023: 1497). Söz konusu filmler ve bu filmlerin analizi özelinde mevcut alanyazındaki çalışmaların eksik olduğunu belirtmek gerekir, ancak bu çalışmalar dışında yine de literatürde birtakım kıymetli çalışmaların yer aldığını belirtmek mümkündür. İrdem & Çelik (2019), “*Brooklyn*’ ve *Moscow on the Hudson*’ Adlı Sinema Filmlerinin Uluslararası Göç ve Uyum Ekseninde İncelenmesi” adlı çalışmasında göç olgusunu niteliksel bir araştırma yöntemine uygun olarak

söylem analizi ve betimsel analiz türleri ekseninde disiplinlerarası bir perspektif ile incelemiştir, göç edilen ülkeye uyum sürecinin bireylerin ve toplumların içerisinde buldukları şartlara göre farklılık gösterdiği vurgulanmıştır. Şan & Yıldırım’ın (2023) “Eritme Potasından Kültürel Çoğulculuğa Amerikan Deneyimi: ‘Crash/Çarpışma’ Filmi Bağlamında Bir Çözümleme” adlı çalışması da Hollywood sinemasındaki etnik ve ırkçı söylem ve eylemlerin yeniden üretildiği önermesinden yola çıkarak Amerika’da farklı etnik gruplarda yer alan insanların karşılaştığı sıkıntılar ele alınmış ve buradaki ırkçı söylemin nasıl oluşup şekillendiği ise nitel yöntem kullanılarak söylem analizi ile çözümlenmiştir, sonuç itibarıyla Amerika’nın içerisinde barındırdığı farklı etnik grupları Amerikan kimliği içerisinde erittiği vurgulanmıştır.

Bu çalışma, Thomas McCarthy’nin yönetmenliğini yaptığı Amerikan yapımı *The Visitor* (2007) filminin kimlik, göç ve kültürlerarası etkileşim kavramları çerçevesinde sosyolojik bir perspektif ile analizini yapmayı hedeflemektedir. *The Visitor* filmi, New York’ta tesadüfen karşılaşan Amerikalı profesör Walter Vale, Suriyeli göçmen Tarek ve Senegalli kız arkadaşı Zainab’ın arasında geçmektedir. Walter, Connecticut College’de bir ekonomi profesörüdür fakat öğrenme ve öğretme hevesini yitirmiştir. Batılı tarzda klasik müzik dinleyip piyano çalmaya çalışsa da mevcut yaşantısındaki sıradanlık her türlü heyecanı üzerinde tahakküm kurmuş ve yaşam hevesini ele geçirmiştir. Walter yaptığı hiçbir şeyden keyif alamamaktadır, piyano çalmakta başarısız olmuş okulda da akademik çalışmalarına adapte olamamaktadır. Walter bir seminer için New York’taki evine döndüğünde evinde hiç tanımadığı insanlarla karşılaşır. Yıllar önce boş bıraktığı dairesi yasadışı yollarla hiç tanımadığı biri tarafından Tarek ve Zainab çiftine kiralanmıştır. Yasadışı yollarla şehre yerleşen ve kalacak hiçbir yerleri olmayan çiftin durumunu fark eden Walter bir süreliğine birlikte yaşamayı teklif eder ve çift de kabul eder. Artık birlikte yaşamaya başlayan bu kişiler arasında kültürel etkileşimler yaşanacak ve bu etkileşimler aracılığıyla Walter’in hayatında beklenmedik değişimler gelişmeye başlayacaktır. Film işte tam olarak bu çerçevede kimlik, göçmenlik, adalet ve kültürlerarası etkileşimin sonuçlarını izleyiciye sunmakta ve bu etkileşimin topluma yansıma biçimlerini izleyiciye aktarmaktadır.

Filmdeki göçmenlik deneyimlerini ve kültürel etkileşim ağlarını sosyolojik bir perspektifle çözümlenmek, farklı kültürlerin buluşması ve buluşmanın sosyal, duygusal etkilerini, göçmenlik ve kimlik arayışlarına odaklanarak toplumsal bağlamdaki yansımalarını incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Filmin vizyona giriş tarihinin 11 Eylül saldırıları sonrası yıllara tekabül etmesi, yer yer bu saldırı sonrası alınan önlemler ile bu önlemler sonucunda yaşanan mağduriyetleri gözler önüne sermesi, bu mağduriyetler üzerinden de topluma empati ve refleksiyon imkânı sunması bakımından önemlidir.

1. Kimlik ve Kültürel Etkileşim

Kimlik, üzerine uzun zamandır konuşulan fakat ortaklaşa bir tanımının olmadığı bunun yerine farklı boyutları ile incelemeye açılan bir terimdir. Sosyal bilimlerde genel anlamda, bu kavramın bağlamının ne olduğu, hangi çerçevede tanımlanacağı büyük ölçüde ele alınmıştır. Bu kavram ile ne zaman karşı karşıya kalsak devam eden bir çatışmanın olduğunu görürüz. Savaş meydanı da dolayısıyla kimliğin öz yurdu olmaktadır. Kimlik, bir savaş meydanında ortaya çıkar ve silah sesleri kaybolur kaybolmaz da uykuya dalar (Bauman, 2017: 5).

Sosyal bilimlerde disiplinlerarası ortak bir çalışma alanı olan kimlik, kendinden ziyade ötekini tanıtmayı kapsar. Öteki ile var olur, onunla anlam bulur. Kişiler, “öteki” şeklinde dışlanmış kimlikler bağlamında kendi kimliğini tanımlar. Öteki olan, -dışlanma bağlamında- kötü, çirkin, uyumsuz, farklı olan biçiminde tanımlanacak olursa “ben” kimliği de kötü olmayan, çirkin olmayan, uyumsuz olmayan, farklı olmayan olacaktır. Bu anlamda da “ben” kimliği öteki olmayandır. Kimliğin esas mahiyetinin kapsamı, kendimizi tanımlarken kullandığımız ifadelerin karşımızdakilerin bizi tanımlarken kullandığı ifadelerle örtüşmesiyle ortaya çıkar. Kendimiz olanı tanıma ile birlikte karşımızdaki ile ilişkimiz belirir ve karşısındaki bizi tanıma biçimiyle birlikte toplumsal kimliğimiz oluşur, anlam kazanır. Sonuç itibarıyla kimlik kavramı, “öteki” olana karşı duyduğumuz bir tepki neticesinde oluşur ve “kendi” yalnızca “öteki” olana göre var olur (Assmann, 2001: 135). Öteki, nihayetinde bizim içimizde yer alır, o bizim kimliğimizin görünmeyen yüzüdür.

Bauman (2017: 20), “aidiyet” ve “kimliğin” alinyazısı olmadığını, ömür boyu garanti sağlamadığını ve fazlasıyla tartışmaya açık, vazgeçilebilir şeyler olduğunu dile getirir. Kişinin aldığı kararlar, attığı adımların tümü bir taraftan “aidiyet” diğer taraftan da “kimlik” kavramları çerçevesinde son derece önemli olmaktadır. Ayrıca ona göre “kimlik” ve “ulusal kimlik” kavramları “doğal yollarla” döllenenmiş, doğal bir şekilde kuluçkaya yatırılmamıştır. Aynı biçimde bir tecrübeden de ortaya çıkmamıştır. Bu düşünce modern bireyin *Lebenswelt*'ine (canlılar âlemi, yaşam dünyası) zoraki bir biçimde giydirilmiş ve bir montaj şeklinde kendini göstermiştir. Dolayısıyla kimlik düşüncesi, aslında yapaydır. İnsanlar, bu kavramın dikkatlerini çektiği şeylerle gerçek arasında bir boşluk hissederler. Bu boşluk sayesinde kimlik, gerçekmiş gibi kabul edilip belirli bir form kazanır. Modern devlet, henüz tamamlanmamış ve bitirilmemiş bir görev olan kimliği, egemenlik sınırları arasında yaşayan bütün insanlar için zorunlu bir hale getirmek hedefiyle elinden gelenin fazlasını yapmıştır. Ulusal kimlik fikri, “biz” ile “onlar” arasında bir kanal ya da çizgi oluşturmak adına tekeli bir hakkı hedef gören devlet ve onun temsilcileri tarafından özenle yaratılmıştır.

Kimlik kavramı göçmenlik veya azınlık olmak söz konusu olduğunda çoğunlukla bir ulusa, dine, etnisiteye ya da kültüre bağlantılandırılarak, “biz” ve “onlar” çatalının oluşturulduğu ortak bir düzlemde algılanmaktadır. Genel anlamda ulusal kimlik, belirli bir bölgeye bağlı, paydaş bir yaşantıya ve kültüre sahip olan, benzer ulusal kökten gelen toplulukları kategoriler çerçevesinde tanımlayan kolektif bir kimlik biçimi olmaktadır (Morley ve Robins, 1995; Lesser,

1999; Smith, 1991; akt. Şimşek, 2016: 9). Ulusal kimlik ve kültürel, etnik gibi diğer kimlikler “ortak” paylaşımlar şeklinde açıklanarak grup aidiyetini ön plana sürmektedir ve kimlik zamanla değişim sürecine girmiş olsa bile bir grup tarafından paylaşılan tarih, ortak hafıza ve “biz” olmak kimliği ortaya koyan başlıca öğeler içerisinde bulunmaktadır (Şimşek, 2016: 9).

Bireyler içerisinde doğdukları kültürün değer yargıları ile şekillenir ve ulusal kimliklerini ise bu değerlere göre oluştururlar. Olaylara ilişkin verdiğimiz tepkiler, beden dilimiz, yemek yeme-içme adabımız ve selamlaşma şekillerimiz de bu kültür çerçevesinde şekillenir. İşte tam da bu noktada ulusal kimliğimizin bu kültürel farklılıklar temelinde şekillendiğini söyleyebiliriz (Kasap, 2020: 100).

Göç, insanlık tarihinin temel dinamiklerinden biri olmuştur ve bu fenomen, kültürel etkileşimin en önemli ve karmaşık alanlarından birini oluşturur. Göçmenler, köken ülkelerinden farklı kültürel ortamlara adapte olmak zorunda kalırken, kendi kimliklerini yeniden şekillendirme sürecine girerler. Bu süreç, göçmenlerin karşılaştığı zorluklarla birlikte, yeni kültürel değerlerle etkileşime girmeleri ve bu değerlerle kendi kültürel kimliklerini nasıl entegre edeceklerini keşfetmeleriyle doludur. Göçmen topluluklarının yaşadığı kültürel etkileşim, genellikle birçok açıdan zenginlik ve çeşitlilik getirir. Örneğin, göçmenlerin kendi kültürel miraslarını korumaya çalışırken, aynı zamanda yeni toplumlarına katkıda bulunmalarıyla, toplumlar arasında köprüler kurulmasına olanak sağlar. Bu durum, değişik kültürler içerisinde anlayış, ortaklık ve duygudaşlık gibi değerleri ortaya koyup benimseterek sosyal anlamda bireylerarası bağdaşımı güçlendirir. Ancak, kültürel etkileşim aynı zamanda zorluklar ve uyum süreçleri de ortaya çıkarır. Örneğin, dil bariyerleri, kültürel normların farklılıkları ve toplumsal ayrımcılık gibi engeller, göçmenlerin kendi kimliklerini tanımlama ve yeni toplumlara uyum sağlama süreçlerini zorlaştırabilir. Bu nedenle, göçmen topluluklarının kimlik oluşumu ve kültürel etkileşim şekli hem ferdî hem de sosyal düzeyde gözden kaçırılmaması gereken kompleks bir meseledir. Bu anlamda; göç, kültürel etkileşim ve kimlik oluşumu arasında karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Göçmenler, yeni toplumlara entegre olurken kendi kültürel kimliklerini koruma ve yeni kimlik unsurlarını benimseme arasında denge kurmaya çalışırlar. Bu süreç, bireylerin ve toplumların karşılaştığı çeşitli zorluklarla birlikte, kültürel çeşitliliği artırarak toplumların zenginliğini ve çeşitliliğini güçlendirebilir. Bu nedenle, göçmen topluluklarının kültürel etkileşim ve kimlik oluşumu süreçlerine daha fazla dikkat ve destek sağlanması, toplumsal uyumun güçlendirilmesine yardımcı olabilir.

Tarihçi ve psikanalist Peter Loewenberg’e (1991) göre ABD, insanların ve hatta mültecilerin (Afrikalı köleler hariç) bile farklı bölgelerden, birbirinden farklı deneyimlerle, farklı etkilerin bir sentezini yaratmak ve bir arada yaşamak için gönüllü olarak geldikleri “sentetik ülkedir” (Akt. Volkan, 2022: 18). Bir etkileşim ve ilişki şekli olarak kavranan globalleşme ile, kültürel değiş tokuşlar aracılığıyla dünyanın, küresel kültür şeklinde tanımlanan bir akışa sahne açtığı söylenebilir. Dünya çapında birbirinden ayrı alanları ortaya koyan manzaralar, bu süreçte

kültürün küresel bir değere içkin bir biçimde, ulusal ve/veya yerel bölgelere süzülüşünün -herkes tarafından kabul görülmesi de- iki görüntüsünden söz etmek mümkündür. Bu kültür akışlarından ilki, farklılıkları homojen bir hâle getirerek kültürün ortak zeminde akmasını sağlar. Diğerleri ise mevcut farklılıkları himaye ederek tüm kültürlerin birlikte akmasını olanak geliştirir (Aslanoğlu, 1998: 160). Fakat gelişmeler, her iki şekle ilişkin bir formda görüntüler ortaya koysa bile, daha başka bir akışın olağanlığı açıkça kendisini ortaya çıkarmaktadır. Bu da Amerikan kitle kültürü ve dünya politikası aracılığıyla oluşan kültürel egemenlik olmaktadır. Amerika, eskiden bu yana pek çok ayrı kültürü kendi içerisinde bulundurmıştır ancak bu farklılıkları kendi içerisinde eriten bir pota işlevi görmüş ve kendine özgü tek bir kültürü oluşturmuştur. Göçmen ve farklı etnik grupların bir araya gelmesi, Amerikan kitle kültürünün bileşenlerinin ve yönlerinin çeşitlenmesine yol açmıştır. Örneğin, İtalyan, İrlandalı, Alman ve Latin Amerikalı göçmen gruplarının kültürel mirası, Amerikan yemek kültürüne, danslarına, müziğine ve diğer kültürel ifadelerle büyük etkilerde bulunmuştur. Film bağlamında özel olarak müziğin etkisi ise kültürlerarası etkileşim sahasında çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

1. Yöntem

Bu çalışmada, *The Visitor* filmi, yöntem olarak söylem analizi ile çözümlenecektir. Söylem çalışmaları olarak da bilinen söylem analizinin ilerleyişinde, sosyoloji alanının 1940'larda H. Garfinkel ve E. Goffman gibi isimlerin mikro-sosyolojik çalışmaları önemli bir rol oynamıştır. Özellikle 1960'larda, sosyolojide söylemin kendini gösterişi, pozitivist bakış açısının karşısındaki hermeneutik ve anlamacı-yorumsamacı yaklaşımların etkili olmasıyla ilişkilidir. Söylemin yalnızca söylem olarak kalmayıp, toplumsal yaşantıyı kurduğu, dünyayı düşünsel anlamda yeniden kurguladığı, ideolojiler barındırdığı ve bireyler içerisindeki toplumsal bağları anlama kavuşturması sebebiyle sosyolojik araştırmalarda kendine yer bulmuştur (Bal, 2013: 258).

Söylem, dille inşa edilen konuşmalar gibi sözel anlatımlar, kitap, makale, köşe yazısı gibi yazılı materyaller ve hatta mimari eserler gibi sözel ve yazılı olmayan materyaller olarak karşımıza çıkabilir. Biraz daha detaylandırırsak, söylem, sözel anlamda dile getirilmiş ya da sözel olmayan işaret yöntemleri vasıtasıyla oluşturulmuş toplumsal iletişim alanına işaret eder. Söylemde en önemli şey, birbirleriyle ilişkili olan bir işaretler düzencesinin kendini göstermesidir (Purvis & Hunt, 1993: 485).

Sözen'e (1999: 81) göre söylem analizinin üç temel dayanağı vardır: "Birincisi, Saussure'ün anlayışına dayanan yapısal dilbilim; ikincisi, Wittgenstein'in dil felsefesinden esinlenen post-pozitivizm; üçüncüsü ise, dil felsefesinde Gadamer ve biraz yapısalcılardan, biraz da hermeneutikten etkilenmiş olan Ricœur'ün hermeneutiğidir (Akt. (Oğuz, 2008: 53-54). Söylem analizi, söylenenlerle birlikte, söylenen şeyin bağlamını da dikkate alır.

Söylem analizi, film incelemelerinde kullanılan güçlü bir yöntemdir. Bu analiz yöntemi, filmler aracılığıyla sunulan mesajları, ideolojileri ve toplumsal yapıları anlamak için kullanılır. Söylem analizi, film incelemelerinde filmlerin dil ve iletişim biçimlerini, ideolojik ve politik içeriklerini, toplumsal cinsiyet ve kimlik temsillerini, kültürel ve sosyal normlarını, görsel ve simgesel anlamlarını, güç ve egemenlik ilişkilerini ve sosyal sorunları nasıl ele aldığını incelemek için kullanılır. Bu çalışmada söylem analizinin bir çeşit türünü oluşturan, eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizinde, yeniden üretim, kurumlar, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi tanıdık kavramların yanı sıra doktrin, güç, hükümlerlik, hâkimiyet, statü, toplumsal cinsiyet, ırk, ayrımcılık ve çıkar gibi geniş bir kavram yelpazesi de bulunmaktadır (van Dijk, 2001: 352-354). Söz konusu filmin temaları, kimlik, kültürlerarası etkileşim, ırkçılık ve ayrımcılık olması bakımından bu analiz yöntemi uygun görülmüştür.

3. The Visitor Filminin Çözülmesi

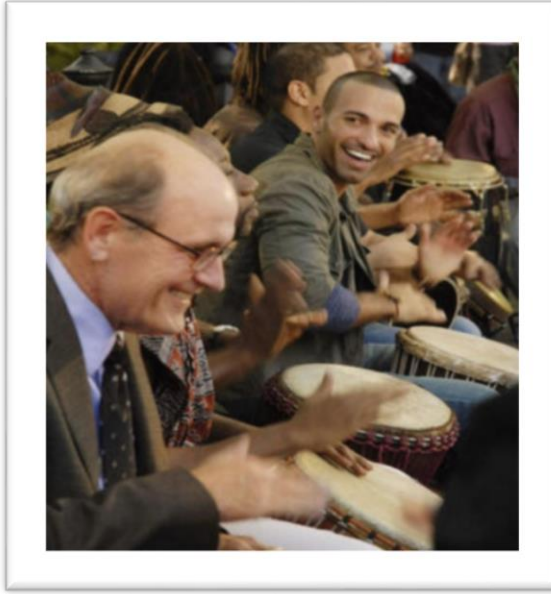
Geçmişte insanoğlu, konuşma dili gelişmeden önce iletişimi sağlayabilmek için sesleri kullanmıştır. Bu anlamda bakıldığında müziğin, evren üzerindeki bilinen en eski dillerden biri olduğu söylenebilir (Akdoğan, 2010: 37). Beşeriyet tarihi süresince müziği incelediğimizde ise kültürlerarası etkileşimin önemli bir aracı olduğunu görürüz. Farklı kültürlerin müzikal ifadeleri, tınılar, ritimler ve melodiler, insanların birbirleriyle iletişim kurmasına, kültürel alışverişte bulunmasına ve etkileşimde bulunmasına olanak tanımıştır. Aynı biçimde din ve kültür fark etmeksizin topluluklara aynı duyguları sezdiren, mutluluk ve hüznü sağlayan tek uluslararası dilin müzik olduğu söylenebilir. Nihayetinde müzik sınır tanımaz, evrensel ve bağları güçlendiren bir dil olmaktadır.

Müzik, bir toplumun değerlerini, geleneklerini, duygularını ve dünya görüşünü yansıtabilir. Kültürel müzikler, bir topluluğun tarihini, yaşam tarzını ve kolektif kimliğini yansıtarak o topluluğun kültürel mirasını koruma görevi görebilirler. Kültürel etkileşimler müzik aracılığıyla daha kolay gerçekleşebilir. Çeşitli kültürlerden çıkagelen müzisyenlerin bir arada toplanıp paydaş bir dilde ifade bulmaları, müzik aracılığıyla farklı kültürleri birbirine yaklaştırabilir. Bununla birlikte, müzik farklı kültürler arasında anlayışı da artırabilir. Bir kültürün müziğini dinlemek veya çalmak, o kültüre ilişkin daha geniş bir bakış açısı edindirebilir, ayrıca insanları farklılıkları kabul etmeye teşvik edebilir. Ancak müzik, kültürel etkileşimde bazen birtakım problemleri de ortaya çıkarabilir. Müzikal ifadeler, yanlış anlaşılmalara veya kültürel anlamda çatışmalara sebebiyet verebilir. Bazı durumlarda, müzikal ifadelerin farklı kültürler arasında yanlış yorumlanması veya kültürel açıdan hassas konuların ifade edilmesi, anlaşmazlıklara sebep olabilir. Genel olarak müzik kültürlerarası etkileşimi teşvik eden bir araç olmaktadır. Doğru şekilde kullanıldığında insanları bir araya getirip kültürel anlayışı artırabilir ve farklılıkları zenginlik olarak görmeye katkı sağlayabilir.

The Visitor filminde Walter ve Tarek’in karşılaşma sahasının en önemli aracı müzik olmaktadır. Müzik farklı kültürlere sahip iki hayatı ortak bir zeminde bir

araya getirmiş ve Walter'in müzik ile birlikte yaşamının olumlu yönde değişmesini sağlamıştır. Önceleri Batılı tarzda klasik müzik dinleyip piyano çalmaya çalışan ve başarısız olan Walter evinde haberi olmadan hayatını sürdüren Suriyeli Tarek ve kız arkadaşı ile karşılaştıktan sonra Tarek'in yaptığı müzik ile tanışıp müziğin ortak dili sayesinde kendisiyle güçlü bir arkadaşlık bağı kurduktan sonra hayatı düzene girmiştir, müziğin sınırları aşan gücü sayesinde farklı iki kültür bir araya gelip kültürel anlamda yeni bir karşılaşma sahası ortaya çıkmıştır. Önceleri mutsuz bir biçimde yaşamını sürdüren Walter artık hayata bağlanıp yaşamından zevk almaya başlamıştır. Tarek aslen Suriyeli olup yasal olmayan yollarla New York'ta yaşamaktadır. Geçimini belli mekânlarda djembe (çıplak elle çalınan bir tür davul) çalarak sağlamaktadır. Bu davul türü kökeninde “herkes barış içinde bir araya gelsin” anlamını taşımaktadır (Doumbia & Wirzbicki, 2005: 86). Walter her sabah üniversiteye giderken yolda davul çalan bir toplulukla karşılaşip iç çekmektedir. Tarek ile birlikte davul çalmayı öğrendikten sonra o topluluğun arasına karışması müziğin bağlayıcı gücünün en önemli temsilidir. Müzik sonuçta, tüm insanlığın ortak lisanıdır.

Resim 1: Evrensel Ritimler: Farklı Kültürleri Bir Araya Getiren Bir Dil Olarak Müzik

Filmin ilerleyen dakikalarında şehrin metrosunu kullanan Walter ve Tarek birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Tarek jetonunu attığı halde davulu sebebiyle turnikelerde sıkışmaktadır ve sonrasında polisler tarafından kendisine nereli olduğu sorulmaktadır. Tarek Suriyeli olduğunu belirttikten sonra polisler tarafından “Üstünden atladınız” şeklinde haksız bir itham ile karşı karşıya

kalmaktadır ve tutuklanıp 10. Bölge denilen yere, sonrasında ise ıslahevine götürülüp, sınır dışı edilmesi için çabalanmaktadır.

ABD, 11 Eylül sonrasında vize politikalarını sıkılaştırarak, özellikle Ortadoğu ülkelerinden gelenlere yönelik daha katı kontroller uygulamıştır. Vize başvuruları incelenirken, adayların geçmişleri daha ayrıntılı bir biçimde araştırılmış ve güvenlik açısından risk taşıyan kişilere vize verilmesi reddedilmiştir. Havaalanlarında güvenlik önlemleri ciddi şekilde artırılmıştır. Yolcuların bagajları titizlikle kontrol edilirken, kişisel aramalar ve x-ray cihazları ile yapılan kontroller sıkılaştırılmıştır. Ayrıca, havaalanlarında daha fazla güvenlik personeli ve güvenlik ekipmanı kullanılmaya başlanmıştır. ABD, 11 Eylül sonrasında göçmen ve sığınmacı politikalarını yeniden gözden geçirmiş ve sıkılaştırmıştır. Ülkedeki yabancıların kayıt altına alınması ve güvenlik kontrollerinin sıklaştırılması için çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, terörle bağlantılı olduğu şüphesiyle sığınma başvuruları daha titizlikle incelenmiştir. Son olarak, uluslararası arenada da istihbarat paylaşımı ve iş birliği artırılmıştır. Ortadoğu ve diğer bölgelerden gelen istihbarat bilgileri ABD ile daha yakın bir şekilde paylaşılmış ve terörle mücadelede ortak operasyonlar düzenlenmiştir. Tarek, ABD vatandaşı değildir bu sebeple ayrımcılığın en katı biçimine maruz kalmaktadır. Film özelinde bu durum ABD'nin 11 Eylül saldırıları sonrasında özellikle Ortadoğu'dan gelenlere karşı almış olduğu güvenlik önlemlerinin bir örneğidir. Yabancılar, ulusal bütünlüğü ve ulusal güvenliği bozacağı düşüncesiyle bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Bu çalışma, Bauman'ın (2019), Simmel'in (2016) ve Schütz'ün “yabancı”sı ve “yabancı”ya bakış açıları referans alınarak çözümlenecektir. “Yabancı” terimi, bir grubun nazarında dışarıda olan fakat bizatihi varlığı ile ve grupla kurulan ilişki bağlamında grubu yapılandırandır, yani aslında içeride de bulunandır. Bu anlamda ötekilik de bir ilişki biçimi olmaktadır, öteki hem içeride hem de aynı zamanda dışarıda olandır. Karşılıklı bir ilişki biçimi olarak, yerli ötekinin kimliğini belirlerken öteki de yerlinin kimliğinde kurucu bir rol oynamaktadır (Ünsaldı, 2016: 8). Simmel'e (2016: 27) göre yabancı kavramı, herkes tarafından bilinen klasik tanımlamanın ötesinde söz gelimi bugün gelen ve yarın giden insan olarak değil, bugün gelen ve yarın kalan insan olarak değerlendirilir; yabancı, daha fazla ilerleyemediği hâlde gelme ve gitme özgürlüğünden de tam olarak kurtulamamış potansiyel bir gezgindir. Yabancı ona göre; sınırları belli bir uzamsal daire gibi bir grup içerisinde sabitlenmiştir, ancak onun bu daire içerisindeki konumu, başlangıç aşamasında oraya ait olmadığı ve bu dairenin içine oraya münhasır olmayan ve olamayacak özellikler taşıdığı gerekçesinden birincil olarak etkilenir. Schütz'e (2016: 35-43) göre ise yabancı kavramı, yaklaşmaya çalıştığı grubun onu sonsuza dek kabul etmesi ya da en azından kendisine istinat göstermesi için çabalayan, zamanın ve uygarlığın yetişkin bireyini ifade etmektedir. Yaklaştığı grubun perspektifine göre yabancı, tarihi olmayan biri olarak algılanır, dışlanır. Yabancı ilk olarak farklı bir grup üzerinde tarafsız bir gözlemci rolü üstlenir, sonrasında bu grubun muhtemel bir üyesi olma yoluna koyulur, o grupta kendisine ilgi

gösterilmediği için bunu değiştirmek ister ve en sonunda gruba yaklaşan kişi/kişiler yetersiz olur.

Yapmak istediği şeyin peşinden koşup kendi varoluşunu aramaya/anlamlandırmaya çalışan Tarek, New York'a göç etmiştir ve tek amacı müziğini icra etmektir. Savaşlar, despotizm, açlık veya Tarek'te olduğu gibi beklentisiz bir varoluş sebebiyle yer değiştiren mülteciler başka toplumların kapılarını tıklatmaktadır. Bu kapıların arkasındaki kişiler açısından ise onlar şu anda görüldüğü şekliyle daima yabancı olmaktadır. Yabancılar, korkutucu biçimde öngörülemez olmaları sebebiyle endişeye sebep olmaya dönüktür; toplu yabancı akınları ise gittikleri yerlerde değer verilen şeyleri yok edebilen ve bu da avutucu şekilde aşına olunan yaşam şeklini sakatlayabilen ya da yok edebilen olarak algılanmaktadır. Yabancıya dair bilgi onların hesaplı olarak görülen eylemlerini anlayamayacak ve gerekli geri dönüşü ortaya koyamayacak kadar az olabilir; niyetlerinin ne olabileceği ve bir sonraki süreçte ne eyleyeceklerini tahmin edemeyecek kadar az olabilmektedir. Bu durum da kaygı ve korkunun en büyük sebebi olabilmektedir (Bauman, 2019: 14-15). Bununla birlikte, yabancıya yönelik sadece bilgi eksikliği değil, aynı zamanda ön yargılar ve stereotipler de iletişimi engelleyebilir ve yanlış anlamalara yol açabilir. Dolayısıyla, kültürel anlayışın artırılması ve empatinin geliştirilmesi, sürekli öğrenme hâli ve etkileşim içerisinde olmak farklı kültürlerle mensup insanlar arasında daha sağlam ve dengeli ilişkiler oluşturulmasına destek olabilir.

Ortak kimlik betimlemelerinin ortak bir biçim ile tarih, gelenek, din, dil, kültür kodları aktarımı “biz” tanımlaması aracılığıyla kişileri ortaklıklar üzerinden varoluşunu anlamlandırmaya yöneltir. Bu da ortaklaşa bir kader anlayışına yönelmektedir. Bu anlamda Eriksen, iki kişinin birbirlerine yönelttikleri ilk sorunun etnik aidiyetlerine yönelik olduğunu dile getirmektedir. Çünkü kişiler bu bilgiyi bildiklerinde, birbirlerine yönelik ne biçimde hareket edip ne biçimde davranacaklarının da bilgisine sahip olurlar. Bazı grupların “dostça” bazı gruplarınsa “düşmanca” karşılıklı ilişkileri bu tanışma biçimiyle gelişir. Yani kişi, karşısındaki kişinin etnik kimliğini biliyorsa ona karşı kendi kimliğini hangi kutupta tutması gerektiğini de bilmektedir (Eriksen, 2009: 23).

Bebeklikten bu yana kişilerin bellek dünyasının gelişimi onu sonraki aşamalarda kimlik tanımlamasında milli kimlik aracılığıyla kendini toplum içinde ortaya koyabileceği ve ayrıca uluslararası alanda da kendi aidiyetini oluşturduğu bir ulus devlet tanımına yerleştirebileceği bir realite alanı meydana getirir, denilebilir. Elbette yalnızca ulus devlet minvalinde mevzu, eş zamanlı olarak kişilerin azınlık olarak kaldıkları veya söz hakkına haiz oldukları devletler, sistemde söz konusudur. Fakat kimlik ve millet tanımlaması bağlamında zihnimize ilk olarak ulus devlet oluşumlarının gelmesi önemli olmaktadır. Buradan yola çıkarak Smith, milli kültürün temelini meydana getiren ve millet terimini de açıklayan; i) tarihi toprak, ülke ya da yurt, ii) ortak mitler, iii) ortak kitlesel kamu kültürü, iv) toplumun tamamı için muteber ortak hak ve istekler ve v) ortak bir ekonomiye dile getirir. Bu

açıklama kimliğinin son aşamadaki ifade ve siyasi birim oluşturma minvalinde kritik bir rol oynamaktadır. Çünkü Smith’in söylediği gibi etnik kimliğin gücüne ilişkin bir biçimde bu kimliğe dayalı bir ulusun ortaya çıkma olasılığı da güçlenmiş olur (Smith,1991: 118; akt. Özel Özcan, 2022: 112).

Tarek’in cezaevinde kaldığını öğrenen annesi kaldığı yeri görmek için Walter ile birlikte cezaevine gitmeye karar verir ve Walter, Tarek’in annesinin mektubunu kendisine iletirken Tarek’in annesi de bu esnada Walter gelene kadar bir kafede oturur. Kafe çalışanının kendisine nereli olduğunu sorması üzerine Tarek’in annesi Mouna, Filistinli olduğunu ve Şam’dan geldiğini belirtmiştir. Kafe çalışanı da bunun üzerine kendisinin de Mısırlı olduğunu heyecanla belirtmiştir. Kafe çalışanının amacı sosyalleşmektir. Her canlı öncelikli olarak kendine benzeyenler ile iletişim kurar. Sosyalleşme ilk adımda, kendine benzeyen üzerinden gerçekleşir. Kişi kendine benzeyenlere yavaşır, toplumsal ilişkilerini ilk olarak kendisiyle benzer kültürü paylaşan, ortak özelliklere sahip olanlar üzerinden kurar. Kendisine benzemeyenlerse her an zarar verebilecek bir tehdit unsurudur, yabancıdır, ötekidir. Kendisi hakkında yeterli bilgiye sahip olunmayanlar ne eyleyeceği belli olmayan her an zarar verebilecek tehlike unsuru olarak görülür. Bu anlamda filmde söz konusu kültürel karşılaşma ortak kültürler temelinde gelişir. Kişiler tanımadığı kültürlere yabancıdır ve diğerleri tarafından öteki olarak görülür, bu yalnızlık durumundan kurtulabilmek için de kendi kültürlerinin izini sürmektedirler.

Küreselleşme aracılığıyla ortaya çıkan çeşitlilikler, bazı devletler tarafından ötekileştirilme ve ayrıştırma amacıyla kullanılabilir. Bunun arka planındaki sebep ise tehditlerin ne zaman, kim aracılığıyla ve nerede oluşum göstereceğinin tahmin edilemez bir biçimde belirsiz olmasıdır. Fakat boy gösteren çeşitlilikler, çokkültürlülük ya da kültürlerarası etkileşim bağlamında alınmalıdır. Öbür taraftan, filmde ortaya konulduğu biçimiyle, başta Amerika olmak üzere Batılı ülkeler aracılığıyla ortaya konulan özgürlük, insan hakları gibi terimler, Batılı değerlere ya da ülkesel birlik ve bütünlüğe zarar verebileceği düşünüldüğünde göz ardı edilebilmektedir.

Baumann’a (2006: 13-15) göre çokkültürlülük bilmecesinin amaçladığı hak kavrayışlarından en kapsayıcı olanı insan hakları olmaktadır. Aslında genel olarak bakıldığında bu sözde hak kavrayışı bir ideoloji olarak kalmaktadır. İnsan haklarının bu anlamda çok katı yasal nedenleri vardır ve bu haklar ancak ve ancak “ulus-devlet”lerin belirlediği sınırlar içerisinde uygulanmaktadır. İnsan hakları ideolojiktir, çünkü insan hakları kavramı, belirli bir toplumun veya siyasi düşüncenin temel değerlerine dayanır ve bu değerlerin uygulanmasını savunur. İnsan haklarının evrenselliği ve bireysel haklarının korunması, ulus-devletlerin egemenlik hakları ve kültürel özerklik arasında denge kurulmasını gerektirir. Ancak, bu denge genellikle zorlu bir deneyimdir ve çeşitli kültürel, siyasi ve hukuki faktörlerin etkisi altındadır. Bu nedenle, çokkültürlülük ve insan hakları arasındaki ilişkiyi idrak etmek, yalnızca kişilerin haklarını savunmakla kalmaz, ayrıca uluslararası ilişkilerin ve küresel politikaların nasıl şekillendiğini idrak etmek

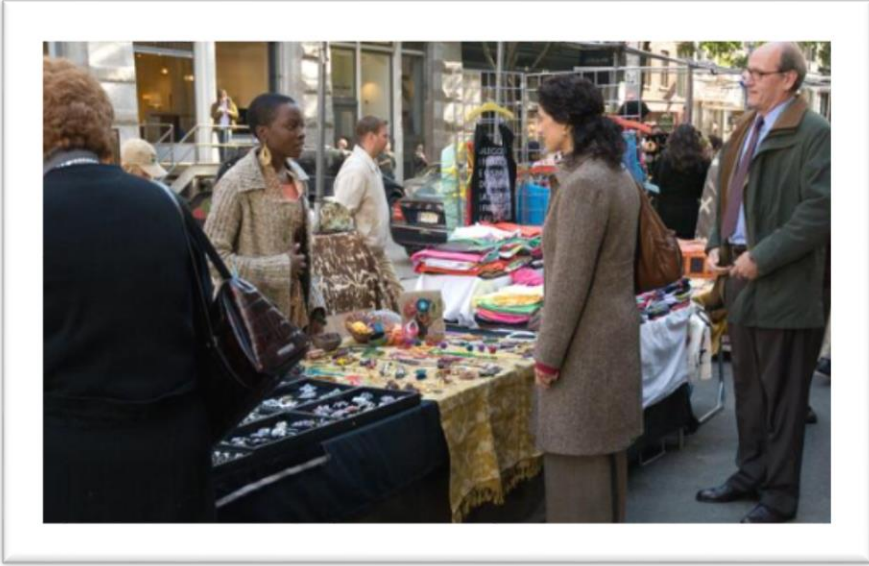
bakımından da elzemdir. Bu minvalde, çokkültürlülük ve insan hakları arasındaki dengeyi sağlamak, demokratik ve kapsayıcı bir toplumun temel taşlarından biridir.

Tarek'in kız arkadaşı Zainab'ın kendisi de serbest bırakılmış yasadışı Senegalli bir göçmen olup ticaretle uğraşmaktadır. Kendi elleriyle yaptığı takıları kentin belli mekânlarında takı valiziyle sürekli bir biçimde taşıyıp satmaktadır. Bu durum bize Simmel'in "yabancı"sını² anımsatmaktadır. Simmel, yabancıların özelliklerini açıklarken, bu özelliklerin yabancıların yeni bir toplumda ayrıcalıklı bir statüye sahip olduğunu belirtir. Yabancıların özel konumu, başarılı bir entegrasyonla ya da dışlanma durumuyla eşleşmeyen bir durumu işaret eder. İlk olarak, yabancıların hareketliliği (sabit olmayışı) üzerinde durur. Yabancıların kendi toprağı olmadığını belirten Simmel, toprak sahibi olmama durumunun yabancıların bulunduğu yerdeki varlığını belirsiz ve tehlikede kıldığını vurgular. Yabancıların toprak sahibi olmaması, onu belirli bir mekâna bağımlı kılmaz; bu da onun ticaretin merkezi ya da geçim kaynağı haline gelmesine olanak tanır. Simmel'e göre, yabancı, ekonomik sistemin kapalı olduğu yerlerde ticaretin bir fazlalığı olarak görülür ve bu durum, tarihsel olarak neden yabancıların her zaman bir tüccar ve tüccarın da bir yabancı olarak algılandığını açıklamaktadır (Çiçek & Karadeniz, 2022: 27). Bu anlamda filmin ana karakterlerinden olan Zainab özelinde öznesiz³, yersiz-yurtsuz olup toprak sahibi olamamanın bir tezahürü olarak "yabancı olmak", yeri geldiğinde şartlar gereği zorunlu olarak bir tüccar olma durumunu da gerektirmektedir.

Resim 2: Hareketlilik ve Ticaret: Yabancıların Konumu

² Detaylı bir inceleme için ayrıca bkz. Simmel, G. (2016). Yabancı. L. Ünsaldı (Dü.) içinde, *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik* (K. Eren, Çev.). Ankara, İskitler: Heretik Yayınları.

³ Bu kavrama detaylı bir inceleme için bkz. Çiçek, N., & Karadeniz, S. (2021). Mültecinin Özneleşme Talebi: Vatandaşlık. S. Karadeniz, & N. Çiçek (Dü.) içinde, *Mültecilik ve Vatandaşlık: Göç Çağında Aidiyet, Haklar ve Gelecek Sorunu* (s. 21-48). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.

Zainab ve Tarek’in annesi Mouna, Walter aracılığıyla tanışmıştır. Mouna, Tarek’i göremese dahi onun bulunduğu şehre gelip o şehirden ayrılmak istememektedir. Mouna, Zainab’dan Tarek ile yapmaktan keyif aldıkları ya da gitmeyi sevdiği bir yere kendisini de götürmesini talep eder. Zainab ve Tarek çiftinin sık sık gittikleri yer New York şehrindeki Staten Adası’dır. Zainab Tarek’in bu adada Özgürlük Heykeli’ne bakıp mutluluktan havalara fırladığını dile getirir. Tarek’in annesi Walter’a hiç heykelle çıkıp çıkmadığını sorar ve Walter da çıkmadığını, dile getirir. Simgeler ya da semboller, ona ihtiyacı olanlar için anlamlıdır. Kendi ülkesinde rahat bir biçimde şiddetli bir ayrımcılığa ya da haksızlığa uğramamış yerli halk, -zaten özgür oldukları için- özgürlük arayışı içerisine girmeyebilir, fakat farklı ülkede zorunlu sebeplerle hayatını sürdürmek durumunda olanlar için durum maalesef aynı ölçüde olmamaktadır. Farklı olan her zaman dışlanır, tutsak edilir. Tutsak edilmese dahi tedirgindir, sürekli bir tahakküm altındadır. Bu sebeple Tarek’in bu anlamlı buluşması, Özgürlük Heykeli’ni gördüğünde duyduğu heyecan özgürlük ve adalet talebinin bir dışavurumudur.

Özgürlük Heykeli, genel olarak özgürlük, eşitlik ve adalet ideallerini temsil eden bir semboldür. Göçmenler ve sürekli dışlanmışlıkla sınanan kişiler için bu heykel, umut, eşitlik talepleri, yurttaşlık idealleri ve direnişin simgesi olarak anlam taşır. Bu heykel, göçmen bireyler için yeni bir başlangıcın, özgür bir yaşamın ve eşit hakların simgesi olabilir. Onlara umut ve gelecekteki bir yaşamda özgürlük vaadi sunar. Ayrıca, eşit haklara ve adil muameleye duyulan ihtiyacı vurgular, adalet ve eşitlik mücadelesini simgeler. Yurttaşlık ve entegrasyon ideallerini yansıtan Özgürlük Heykeli, göçmenlerin topluma entegre olma ve bir ülkenin değerlerini paylaşma arzusunu sembolize eder. Ayrımcılığa maruz kalan bireyler için ise

direnış ve kararlılıkla özgürlük için mücadele etme isteğini pekiştirir. Ayrımcılığa karşı durma ve adaletin peşinde koşma kararlılığını ortaya koyar. Eşit haklara ve adil muameleye vurgu yaparak, ayrımcılığa maruz kalan bireylerin eşitlik ve adalet ideallerini destekler. Bu çerçevede Tarek'in bu nesneye yüklediği anlam da açığa çıkmış olmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta bulunan ikiz kulelere ve Pentagon'a yapılan saldırılar belki de o tarihten sonra Amerika'da üzerinde en çok gündem oluşturulan konu olmuştur. Bu yorumların büyük bir çoğunluğu uluslararası terörizme büyük bir çoğunluğu da olay sonrasında uluslararası ilişkilerde oluşabilecek olası gelişmelere, bir kısmı "terör" kavramına diğer bir kısmı da vakanın kültür-din eksenindeki görünümlerine yönelik olmuştur. Uluslararası kamuoyunun gündemi öncelikle din ve şiddet arasındaki ilişkiye yönlenmiş, İslam ile şiddet ve terör bağı keskin bir biçimde kurulmaya başlamıştır (Marks, 2006: 53). Bu saldırıların ardından ekonomik etmenlerin egemen bulunduğu dışlama kültürel bir çerçeveye bürünmeye başlamış, Avrupa için İslamiyet ve Müslümanlar oldukça büyük bir tehdit olarak hissedilmeye doğru gitmiştir. Müslümanların kültürel kimliği kodlanmış ve ekonomik kaygılarla keyif kaçıran bu kimlik, dışlama unsuru olmuştur. Kültürel dışlama ile ekonomik dışlama benzeşir duruma gelmiştir. Giderek artan bu terör olaylarına karşı Avrupa genelinde bir İslamiyet korkusu ve dışmanlığı ortaya çıkmıştır (Erdenir, 2005: 76).

Filmin bir sahnesinde Walter, son kez Tarek'i görmek için ıslahevine gittiğinde Tarek son durumu anlatır ve insanları ansızın alıp hiç bilmedikleri farklı yerlere götürdüklerini dile getirir. O sırada Tarek içerisinde bulunduğu duruma isyan edip şu sözleri söyler:

Bu hiç adil değil! Ben suçlu değilim. Hiçbir suç işlemedim. Ne düşündüler ki? Terörist olduğumu mu? Burada hiç terörist yok. Teröristlerin parası var, desteği var. Bu hiç adil değil!

Daha sonra sözlerine şu şekilde devam eder:

Geceleri oturuyorum ve sürekli Zainab'ı düşünüyorum. Sadece hayatımı yaşamak ve müziğimi icra etmek istiyorum. Bunun nesi yanlış?

O halde sorun, elde edilecek haklar veya tanınma yoluyla ulaşılacak ontolojik doyum durumu, birey olmanın azametine ulaşmak adına kendi kimliğini taşımanın bir türüdür. İster özne olma arzusu denilsin ister kendilik endişesi, bu durumu, varoluşsal bir motivasyonun bir yansıması olduğunu ifade etmek olasıdır (Çiçek & Karadeniz, 2021: 39). Bireyin kimlik arayışı ve kabul edilme isteği, temel bir insan ihtiyacı olmaktadır. Bireyler, kendi kimliklerini kabul ettirerek ve tanınırlık elde ederek varoluşsal tatmin sağlama çabası içindedirler. Bu durum, insanın varoluşsal derinliklerine işaret eden bir motivasyonun bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Saldırılar sonrasında ana akım Amerikan halkı karşılaştıkları doğuyu sembolize eden her kimliği kendilerinin radikal ötekisi olan İslamiyet ile ve elbette

terörist kimliği ile özdeşleştirmeye başlamıştır (Şan & Yıldırım, 2023: 1502). Belki de Karadeniz’in (2016: 71) de belirttiği gibi terör, ulus-devletler için epey işe yarar bir alet olması hasebiyle bu aletten vazgeçmek mümkün olamamaktadır. Terörizm, ulus-devletler için yalnızca bir tehdit değil, ayrıca bir araç olarak da kullanılmaktadır. Terör eylemleri, siyasi amaçları desteklemek, halkı korkutmak ve kontrol altında tutmak için kasti bir biçimde kullanılmaktadır.

Tarek’in ana motivasyonu, müziğe olan tutkusu ve insanlara duyduğu sevgidir. Tarek, müziğini çalmak ve insanlara mutluluk getirmek için yoğun bir istek duymaktadır. Göçmenlik deneyimi nedeniyle yaşadığı zorluklara rağmen, içindeki iyimserlik ve mücadele azmi güçlüdür. Annesiyle olan yakın ilişkisi, onun karakterinin temelini oluşturur. Kendi ülkesindeki zorluklara rağmen, yaşam dolu ve mutlu bir kişiliğe sahiptir. Göçmenlikten kaynaklanan haksızlıklara karşı duyarlı olmakla birlikte bu durumu da söz konusu bir özgürlük isyanı ile dile getirmektedir, adaleti savunma konusunda her şeye rağmen kararlıdır.

Son durumda Walter, Tarek’i görmek için islahevine gittiğinde kendisinin sınır dışı edildiğini öğrenmiştir ve tüm bu olanlar üzerine Walter kızgın bir biçimde islahevinde çalışan yetkili kişiye şu sözleri sarf eder:

İnsanları böyle alıp götüremezsiniz! Beni duyuyor musunuz? İyi bir adamdı, iyi bir kişiliğe sahipti. Hiç adil değil! Aciz birer çocuk değiliz biz! Bir hayatı vardı! Beni duyuyor musunuz? Anlayabildiniz mi diyorum! Sizin derdiniz nedir?

Tarek’in Suriye’ye geri gönderilmesi ile birlikte annesi de peşinden gitmektedir. Tarek’in annesi Mouna ve Walter arasındaki sevgi bağı da bu durum neticesinde sınır dışı edilmiştir. Sadece bir hayat değil o hayata bağlı diğer “öteki” hayatlar da yerle bir edilmiştir. Bu durum, sınırların ve göç politikalarının insanların yaşamlarını nasıl alt üst ettiğini gösterirken, aynı zamanda başkalarının hayatlarına olan etkisini de vurgulamaktadır. Bu, sadece birkaç bireyin hikayesi değil, aynı zamanda geniş bir insanlık meselesidir. Göçmenlik, sadece bireysel trajedilerle değil, aynı zamanda ailelerin, toplumların ve insanlık tarihinin genel dinamikleriyle de yakından ilişkilidir. Bu nedenle, göçmenlik politikalarının ve sınırların belirlenmesinin, sadece kişilerin değil, tüm halkların ve beşeriyetin geleceği üzerinde derin etkileri olduğu unutulmamalıdır.

Modernite dünya çapında bir zafere ulaşmanın yanında aynı ölçüde dünyada yeni düzensizlikleri de beraberinde getirmiştir. Küreselleşme süreci hızlanmış ve dünya ekonomileri birbirine daha çok entegre olmuştur. Ancak, bu süreç aynı zamanda gelir adaletsizliğini artırmıştır. Zengin ve fakir arasındaki uçurum gittikçe derinleşmiş, büyük şirketler ve zengin azınlıklar daha fazla zenginleşirken, yoksulluk ve gelir eşitsizliği sorunları daha belirgin hale gelmiştir. Modernite ile birlikte, toplumsal ayrımcılık ve ırkçılık gibi sorunlar da artmıştır. Toplumun belirli kesimlerinin diğerlerinden ayrımcılığa uğraması ve adaletsiz muamele görmesi, sosyal huzursuzlukların ve çatışmaların artmasına neden olmuştur. Özellikle etnik köken, cinsiyet, din ve cinsel yönelim gibi faktörlere dayalı

ayrımcılık biçimleri modernite ile birlikte daha görünür hale dönüşmüştür. Bu düzensizliklerin atıkları olan “yabancı”ların akını karşısında (Norbert Elias’ın deyimiyle) “kurumlaşmış” kişilerin kendilerini tehdit altında hissetmeleri için geçerli sebepleri olabilir. “İçimizdeki yabancılar”la somutlaşan “büyük bilinmez”i temsil etmeleriyle birlikte, bu yeni yabancılar, mülteciler, yerleştikleri ülkeye uzaktaki savaşın imgelerini, yerle bir olmuş hanelerin, yok edilmiş köylerin kokusunu götürürken ülke halkına gündelik yaşamlarının güvenli ve bildik (bilindik olduğu için güvenli) kozasının basit bir biçimde açılabilceğini, hanelerinde deneyimledikleri güvenlik hissiyatının ne kadar karmaşık olabileceğini hatırlatmaktadır (Bauman, 2018: 82).

Önceleri sıkıcı, sıradan ve durağan bir yaşama sahip olan, sonrasında Tarek ve ailesi ile karşılaşip yeniden hayata bağlanan Walter, bağ kurduğu bu kişileri artık kaybetmiştir. Tarek’in en büyük hayâllerinden biri metroda özgür bir biçimde kendi müziğini icra etmektir. Tarek polisler tarafından tutuklanmadan önce metroda müziğini özgür bir biçimde icra eden bir gence rastlayıp kendisinin de bir gün bunu yapmak istediğini dile getirmiştir, fakat Tarek bunu hiçbir zaman gerçekleştirememiş ve en nihayetinde sınır dışı edilmiştir. Bu durumun üzerine Walter aidiyet bağı kurduğu herkesi kaybettikten sonra Tarek’in bu hayâlini gerçekleştirip metroda sinirli, kızgın ve öfkeli bir biçimde adaletsiz sisteme karşı davuluna sertçe vurmaya, isyan etmeye başlar. Bu Tarek’in, Mouna’nın, Zainab’ın ve diğer “öteki”lerin ortak isyanıdır, toplumsal dönüşüm ve adalet arayışının bir ifadesidir artık.

Sonuç

"The Visitor" filmi, kültürlerarası etkileşimlerin bireylerin kimlikleri üzerindeki etkilerini göstermektedir. Film, 11 Eylül saldırıları sonrası dönemin atmosferini yansıtarak göçmenlik deneyimleriyle ulusal kimlik arasındaki çatışmayı ele almaktadır. Kimlik kavramının, özellikle ulusal kimliğin kültürel farklılıklar temelinde şekillendiği vurgulanmaktadır. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan kültürel akışlar ve Amerikan kitle kültürünün etkisiyle oluşan kültürel egemenlik de eleştirilmektedir. Bu analiz, kitlelere toplumsal farkındalık fırsatı sunarken, kültürlerarası etkileşimin bireylerin yaşamlarında nasıl bir değişime dönüşebileceği hususunda düşündürücü bir perspektif de sunmaktadır.

Film, müziğin kültürleri birleştiren bir güç olarak önemini vurgularken, kültürel karşılaşmaların karmaşıklığını da gözler önüne sermektedir. Müzik, bu film özelinde farklı kültür ve özgeçmişe sahip toplumların ortak lisanı olmaktadır. Ayrıca, insanları bir araya getirip anlayışı artırabilir; ancak ek olarak tabii ki yanlış anlamalara ve kültürel çatışmalara da neden olabilir. Ayrıca, yabancı algısı ve ayrımcılık gibi temalar, kültürlerarası etkileşimdeki zorlukları yansıtarak okuyucuya zihinsel bir yolculuğa imkân tanımaktadır. Film, kültürel karşılaşmaların karmaşıklığını ve bu süreçte müziğin oynadığı rolü anlatarak, ayrılıkların ve farklılaşmaların birer zenginlik biçiminde hissedilmesi gerektiği mesajını okuyucuya iletmektedir.

Çalışmanın ana karakterleri farklı bir ülkeye göç ile kendilerini “yabancı” konumu içerisinde bulmakta ve bizatihi varlıkları ve göç ettikleri ülke ile kurmuş oldukları ilişki bakımından gurubu müzik aracı vasıtasıyla şekillendiren kişi olmaktadır. Müzik ile kültürlerarası ilişkiler şekillenmekte ve yabancı konumunda olanlara yönelik tahammül seviyesi artmaktadır. Yabancıнын bu anlamdaki konumu Simmel’in (2016: 27) çalışmasındaki “yabancı” tanımlamasıyla örtüşmektedir. Göç ettiği ülkede yabancıların, göç edilen ülkenin kendilerine tahammül seviyesini kolaylaştırmak için müzisyen ya da tüccar gibi meslek rollerine bürünmekte olduğu film boyunca izlenmektedir, bu da Schütz’ün (2016: 35-43) ve Simmel’in (2016: 28) yabancı tanımlamalarıyla örtüşmektedir. Öznesiz, yersiz-yurtsuz olup toprak sahibi olamamanın bir tezahürü olarak yabancı olmak, şartlar gereği tüccar ve müzisyen olmayı gerektirir. Film karakterlerinin güvenliği zedeleyen kişiler olarak cezaevine gönderilmeleri, Bauman’ın (2019: 14-15) dile getirdiği, yabancıнын korkutucu bir biçimde öngörülemez olup endişeye yol açacak olması, düşüncesiyle örtüşmektedir.

En nihayetinde bu çalışmada, göçmenlik deneyimi ve ayrımcılık durumları derinlemesine ele alınarak, özgürlük, adalet ve kültürel çeşitliliğin önemi vurgulanmıştır. Karakterlerin yaşadığı zorluklar, adaletsizliklere karşı verdikleri mücadele ve kültürel ifadeler, seyirciye ve okuyucuya göçmenlerin insan hakları mücadelesini anlama ve empati kurma fırsatı sunmaktadır. Aynı zamanda, 11 Eylül sonrası ortaya çıkan önyargılar ve ayrımcılık gibi güncel konuların, bireylerin yaşamlarını nasıl etkilediğini ve toplumsal bir isyanın nasıl doğabileceğini göstermektedir. Film özelinde müzik vasıtasıyla yabancıya tahammülün arttığı ve müziğin iki farklı kültürü birleştirici bir unsur olarak konumlandığı gözlemlenmiştir, bu sebeple müziğin birleştirici gücü çerçevesinde farklı kültürlerin bir araya getirilmesi ve bu noktada da ayrımcılığın en aza indirilmesi önerilmektedir. Makale bu anlamda, okuyucuyu kültürel çeşitlilik anlayışına ve insan haklarına duyarlılığa davet ederek, aynı zamanda kendilerinin toplumsal değişime katkıda bulunma potansiyeline de işaret etmektedir.

Kaynakça

- Akdoğan, B. (2010). *Türk Din Müsikisi Dersleri*. Ankara.
- Aslanoğlu, R. (1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Asa Yayınları.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek / Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (A. Tekin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bal, H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. (L. Ünsaldı, Dü., & M. Hazır, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). *Iskarta Hayatlar: Modernite ve Safraları*. (O. Yener, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları A.Ş.
- Bauman, Z. (2019). *Kapımızdaki Yabancılar (2. b.)*. (E. Barca, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Baumann, G. (2006). *Çokkültürlülük Bilmecesi: Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Çiçek, N., & Karadeniz, S. (2021). Mültecinin Özneleşme Talebi: Vatandaşlık. S. Karadeniz, & N. Çiçek (Dü) içinde, *Mültecilik ve Vatandaşlık: Göç Çağında Aidiyet, Haklar ve Gelecek Sorunu* (s. 21-48). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Çiçek, N., & Karadeniz, S. (2022). Göçmene Simmel ve Schütz'ün Yabancıyla Bakmak. K. Gökdağ, S. Karadeniz, & N. Çiçek (Dü) içinde, *Göç, Aidiyet ve Siyaset: Toplumsallığın Göçebe Halleri* (s. 23-35). İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Doğan, K. (2023, Nisan). 11 Eylül Saldırıları Sonrası Amerikan Sinemasında Afganistan Savaşının Temsili: Son Kalan (2014) Filmi Örneği. T.C. Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Batman. Yöktez. adresinden alındı
- Doumbia, A., & Wirzbicki, M. (2005). *Anke Djé Anke Bé*. zidesign.
- Erdenir, F. (2005). *Avrupa Kimliği: Pan- Milliyetçilikten Post-Milliyetçiliğe*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Eriksen, T. H. (2009). *Küçük Yerler Derin Mevzular: Sosyal ve Kültürel Antropolojiye Giriş*. (F. Adsay, Çev.) İstanbul: Avesta Basın Yayın.
- İrdem, İ., & Çelik, D. (2019). "Brooklyn" ve "Moscow on the Hudson" Adlı Sinema Filmlerinin Göç ve Uyum Ekseninde İncelenmesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 42-79.
- Karadeniz, S. (2016). "Küresel Kentte Karşılaşmalar" (ya da) Yeni Bir Nomos Olarak Şiddet/Terör. *Milel ve Nihal*, 13(1), 61-79.
- Kasap, S. (2020). Dil, Kimlik ve Kültür Etkileşimi. M. Gün, & B. Dağistanlıoğlu (Dü) içinde, *Güncel Dil ve Edebiyat Araştırmaları* (s. 97-104). Akademisyen Kitabevi. ResearchGate. adresinden alındı
- Marks, E. (2006). Terrorism in Context: From Tactical to Strategic. *Mediterranean Quarterly*, 17(4), 46-59.
- McCarthy, T. (Yöneten). (2007). *The Visitor* [Sinema Filmi].
- Oğuz, M. C. (2008). Söylem Analizi. *Sosyoloji Notları 3 Aylık Yaygın Sosyoloji Dergisi*, 52-57.
- Özel Özcan, M. S. (2022). Uluslararası Sistemde "Öteki" nin Kimlik Analizine Dair: Bize Karşı "Onlar". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(31), 109-123.
- Purvis, T., & Hunt, A. (1993). Discourse, Ideology, Discourse, Ideology, Discourse, Ideology... *The British Journal of Sociology*, 44(3), 473-499.
- Schütz, A. (2016). Yabancı: Bir Sosyal Psikoloji Makalesi. L. Ünsaldı (Dü.) içinde, *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik* (K. Eren, Çev.). Ankara, İskitler: Heretik Yayınları.
- Simmel, G. (2016). Yabancı. L. Ünsaldı (Dü.) içinde, *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik* (K. Eren, Çev.). Ankara, İskitler: Heretik Yayınları.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma.
- Şan, M. K., & Yıldırım, E. (2023). Eritme Potasından Kültürel Çoğulculuğa Amerikan Deneyimi: "Crash/ Çarpışma" Filmi Bağlamında Bir Çözümleme. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1496-1512. doi:10.11616/asbi.1327885

- Şimşek, D. (2016). *Uluslararası Kimlikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ünsaldı, L. (Dü.). (2016). *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik* (1. b.). (N. C. Akın, K. Eren, E. Arıcan, B. Tekin, & B. Mengü, Çev.) Ankara, İskitler: Heretik Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (2001). Critical Discourse Analysis. D. Tannen, H. E. Hamilton, & D. Schiffrin (Dü) içinde, *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford, UK: Blackwell Publishers.
- Volkan, V. D. (2022). *Göçmenler ve Mùlteciler: Travma, Sürekli Yas, Önyargı ve Sınır Psikolojisi* (3. b.). Ankara: Pusula Yayınevi.